

פרוטוקול מס' 24/ב'

מישיבת הרועדה לחינוך והתכנות שהתקיימה ביום
ד', כ"ו בטבת תשי"ג - 11.2.1953. בטעה 9.00.

משתתפים:

- ט. פרסיץ - הלור"ר
- מ. ארם
- ח. בוגר
- א. ברמן
- א. כלפון
- ט. כפרית
- ט. לורנץ במקום חבר הכנסת דויטס
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ר. צברי
- ט. ריזנברג
- א. רזיאל-נאור
- א. רימלט

חסרים:

- מ. ארנא
- ב. מינץ

מזמנים:

- ב. צ. דינור - סר החינוך והתכנות
- א. ריגר - המנהל הכללי של מטרד החינוך והתכנות.
- א. גח - מנהל לשכת סר החינוך והתכנות.

סדר-היום:

- א. הרצאת סר החינוך והתכנות על החינוך הממלכתי.
- ב. דרכי הדיון בהרצאת סר החינוך והתכנות.
- ג. בעיות הספר העברי.

=====

11.2.1953

הוצאה של החינוך והתרבות
על החינוך הממלכתי.

היו"ר ש. פרסיץ:

פנתחת את הישיבה.

ב. צ. דינור:

יושבת־ראש הוועדה רמזה לי כיצד ייתכן הדבר
שדיברתי על נושא זה במקומות שונים וטוב
דיברתי על כך בפני הוועדה. אין הוצאה אחת דומה לאחרת. בסופה של
הוצאה ברועה צריך לבוא המעשה. לכן כל ההוצאות שנחתו היו אלה בירורים
והכנות. העקרון הוא שהוועדה דנה על חוקים שקיבלו את צורתם הסופית
בהסכמת הממשלה לאחר שהכנסת אישרה את העקרון. על-כן עלי להודיעכם
כי עד כה היו הדברים בטלבי הכנה, וכבר דובר על כך בכנסת כי אין
דברי הכנה צריכים לבוא בפני הוועדה. מטום כך אני מציע שלא לקיים
כל ויכוח עתה ולטרוח לכל הענין אופי אינפורמטיבי. הדרישה לדעת לאן
מוליכים הדברים - היא במקומה אולי. אבל לא הייתי אומר שיש כאן
מקום לדיוכוחים - חמה יבואו לאחר מכן. מכל מקום זוהי הצעה ועליכם
להחליט על כך.

- עתה לעצם הענין. רק עתה יצא ענין
התקנת החינוך הממלכתי מכלל דיון עקרוני ונכנס לכלל ביצוע בדרך תחוקתית
ואדמיניסטרטיבית. התכנית בכללה נמצאת בקרי היסוד של הממשלה. ארשה
לעצמי לקרוא בפניכם בטנית את הסעיפים הללו. סעיף ה' של קרי היסוד
של הממשלה אומר: "ועדה ממלכתית תערוך תוך תקופת שנת חטי"ג תכנית
של חינוך ממלכתי בכל כתי-הספר היסודיים אשר תבוצע לא יאוחר מאשר
בשנת הלימודים החדשה חטי"ד. התכנית תוסתת על עקרונות אלה:
1. ביטול זיקת כתי-הספר למפלגות ולארגונים;
  2. קביעת מינימום של חובה שחל על כל כתי-הספר;
  3. הבטחת חינוך דתי לכל ילדי ההורים הרוצים בכך;
  4. הכרת זכות ההורים לגיוון החינוך ולהרחבתו במקרה מטרד החינוך
והתרבות מכלי לפגוע במינימום החובה."

ב-4 עקרונות אלה גלומה בעצם תכנית
מעשית ברורה. תכנית מעשית זו אמור לראות מ-3 בחינות: א) מיכעו
ומהותו של העקרון; ב) הדרכים לביצועו - בדרך תחוקתית ודרך
אדמיניסטרטיבית; ג) קצב ביצועו - בכח אחת או שלבים שלבים.

כיצד אני מתאר לעצמי ביצוע ארבעת הכעיסים
הנמצאים בקרי היסוד של הממשלה? - "ביטול זיקת כתי-הספר למפלגות
ולארגונים". עד כה התבטאה זיקת כתי-הספר למפלגות ולארגונים בכך
שהזרמים הקיימים הפיעו בצורה גופים ציבוריים מאורגנים טיש להם
הטפעה ישירה על החינוך. על פתיחת כתי-ספר על מאגרי מורים מנהלים
ומפקחים. למעשה מהורה כל זרם רשת ציבורית מיוחדת-מאורגנת אשר כראשה
עומד - ועד המפקח המורכב מנציגי ארגונים ציבוריים ומפלגות.
למשל ברועד המפקח של הזרם הכללי מיוצגים ארגונים שונים כמו ויצ"ו
המפלגה הפרוגרסיבית הציונים הכלליים ארגון המורים הכלליים וארגונים
שונים אחרים. המפקח הראשי של אותו זרם רואה עצמו כסליח ציבורי אף-
על-פי שבאופן רשמי מינויו זקוק לאישורו של החינוך והתרבות. סר החינוך
והתרבות אמנם קובע טדברים אלה ואחרים יש לעשות. אבל המפקח הראשי
אומר כי הוא סליח ציבורי. ענין זה נחפס על-ידי המפקח הראשי כענין
פורמאלי. למעשה כל ועד מפקח וכל מפקח ראשי רואים עצמם כאחראים
לפרליטיקה חינוכית מטלהם. כל מטרד החינוך והתרבות מבחינה זו הוא
פדראציה זוהי כעין ברית של ארבעת הזרמים. כתי-הספר נקראים על סם
הזרמים כמו: בית-ספר של "המזרחי" בית-ספר של "אגודת-ישראל" כתי-
הספר של המרכז לחינוך הטייכים לזרם העובדים וכתי-הספר הכלליים הטייכים
לזרם היילי. באחת הישיבות שאלו אותי, מה המטרה בהתקנת חינוך ממלכתי?

11.2.1953

הרצאה שר החינוך והתרבות
על החינוך הממלכתי.

ב. צ. דינור:

הטיבות: מטרתן של הרשע הנביא "והיה כיום ההוא... והסירות את
טמת הבעלים... לא יהיה אחר סידור סכית-ספר זה שייך לזרם זה
ובית-ספר אחר - לזרם אחר, אלא כל בתי-הספר יהיו שייכים למטרד החינוך
והתרבות. אף מועצת החינוך, אשר כהתאם לחוק, מורכבת מבאי-כוח הרשויות
המקומיות והזרמים, הרי ארגונה חובר לרשויות המקומיות לכל יהיה חסס של
זירמיות.

זרם "המזרחי" חרטט כיצד תכונת זיקתו
החינוך למפלגות ולארגונים. זיקה זו תכונת עת כניסתה של המדינה שתיקח
על אחריותה ומרותה השלמה את החינוך ולא רק בכל הנרגע לעניני הקציב,
אלא בכל אותם הדברים הקטורים בחינוך. יוצא איפוא כי כל הורעדים
המפקחים יבוטלו ואף שיטת הריסות תכונת. עתה בהתאם לשיטת הריסות
מדטלת חרבה על כל אב להגדיר עצמו מבחינה ציבורית וארגונית - דבר זה
יבוטל. הפיקוח כולו בשלמותו יימצא במרותו היטירה של מטרד החינוך
והתרבות וההורים יסוחררו מכל הגדרות אלה. דברים אלה יש להסדיר בצורה
תחוקתית. יש הטוענים כי חוקת החינוך מימי הורעדה הלאומי אומרת
שהורים צריכים להגדיר עצמם - אך כל הדברים האלה יבוטלו ויימצאו את
מקומם בתיקון לחוק. עם ביטולם של הורעדים המפקחים אין פירוש הדבר
כי הפקידים יהיו נציגי הציבור. על-כן אני מציע שיהיה כתוב בחוק שלט
להקים ועד חינוך של המדינה. אני עומד על שם זה כי ועד החינוך של
המדינה הוא בא-כוחה של המדינה וימנה 35 חברים שיהמנו על-ידי שר החינוך
והתרבות באיטורה של הממשלה - אף דבר זה ייקבע בחוק. ועד החינוך של
המדינה יהיה מורכב מ-4 אישי מטרד החינוך והתרבות; נציגי הרשויות
המקומיות; מוסדות השכלה גבוהים בארץ; הסתדרות המורים לחטיבותיה
הטונות כגון: גני-ילדים, מורים בבתי-הספר הליסודלים, מורים בבתי-
הספר התיכוניים והמקצועיים; אישי תנועות חינוכיות ואישי חינוך מובהקים.
אין כוונתי לתנועות וארגונים כמו "יצ"ר העוסקים גם בחינוך, אלא כוונתי
לתנועות העוסקות רק בחינוך, כלומר, תנועות חינוכיות. למשל, אם יהיה
ארגון סידאג לחינוכו של הנוער מחוץ לשעות בית-הספר ויארגן את הנוער
או אם תהיה תנועה חינוכית הדוגלת בהרחבת הלימודים התומאניסטיים או
תנועה שתוצה להרחיב את החינוך לעבודה או תהיה תנועה אחרת, תנועה מוכרת
על-ידי-כך שהיא פועלת בסדה החינוך ומוציאה ספרים - הרי אנו מערניינים
בתנועה אלה. נוסף לכך יהיה ועד החינוך של המדינה מורכב מאישי חינוך
מובהקים כמו המנה יצחק אפשטיין, אישים העוסקים בסדה החינוך יהיו
מיוצגים כמועצה זו.

אני מחאר לי כי ועד החינוך של המדינה
יתחלק לסתי ועדות, ועדה אחת - פדגוגית אשר תדון בכעיות תכנית הלימודים
ספרי לימוד, מכנה בית-הספר, כלומר, ועדה זו תעסוק בכל אותן הכעיות
אשר כיום עוסקת בהן המועצה הפדגוגית העליונה. הורעדה השניה - מסקית-
תקציבית אשר תיעץ בעניני הקצבות ומיבנים, כלומר, היא תעסוק בכל אותן
הכעיות אשר בהן עוסקת כיום מועצת החינוך; סתי ועדות אלה תהווה יחד
את ועד החינוך של המדינה, או ועד החינוך של המדינה יבוא במקום המועצה
הפדגוגית העליונה ומועצת החינוך. אני חושב כי בדרך זו אני מבטל את
זיקת בתי-הספר למפלגות וארגונים הן בחוק והן במציאות.

עתה אני בא לסעיף השני בקרי היסוד של
הממשלה - קביעת מינימום של חרבה שחל על כל בתי-הספר. כאן מתעוררת
השאלה - מצד אחד אומרים: קביעת מינימום של חרבה שחל על כל בתי-הספר
ומן הצד האחר אומרים בסעיף ד' של קרי היסוד: הכרת זכות ההורים לגידון
החינוך ולהרחבתו במיקנה מטרד החינוך והתרבות. מכילי לפגוע במינימום החרבה.
כיצד אפשר לגדון את החינוך ולשמור שלא לפגוע במינימום החובה. בנקודה
זו של מינימום החובה קטורות שלוש כעיות: (1) מדוע מערניינת המדינה
במינימום החובה ובמה היא מערניינת - את כי יש לה הזכרות לכך; (2) במה
תתבטא הדרישה; (3) היכן יכול כל אחד בתחום מינימום החובה לגדון את
תכנית הלימודים וכיצד יתבטא הפיקוח.

כ. צ. דינור:

לגבי דידי זהו הסעיף החשוב ביותר. אמנם מכיר אני את החינוך בארץ, אבל שנה זו הוכיחה יותר מהשנים האחרות את חובת המדינה לכוון את החינוך ולהחמיט אותו, כדי שיוכל להיות גורם מכריע בכל הופתחותנו. וזאת משלוש בחינות: (1) לאומית-תרבותית; (2) כלכלית-משקית; (3) מדינית-בטחונית.

(1) הבחינה הלאומית-התרבותית - זוהי מדינת ישראל. אין זה שם בלבד, אלא שם זה מחייב. הננו יורטי תרבות ישראל. כבר אמרתי פעם ברועידת מורים שאין היורט לוקח את כל הירושה בכל מאת האחרונים, אלא הוא בוחר ומכרר לעצמו. חלק מהירושה הוא נותן לאחרים. יוצא אלפוא, כי כל ירושה היא בחירה וכל יורט המקבל ירושה מסתמט בה. על-כן ברור כי המדינה הממונה על הירושה צריכה לדאוג לכך שהירושה תזכה אותנו לסמ "ישראל". כלומר, יש צורך בהרגשת הנהגות עם תרבות ישראל ועם ישראל. בהרגשת הרציפות התרבותית. בהרגשת ההמשך. אלה הם דברים שאני קורא להם - ערכי תרבות ישראל. אנו זקוקים לערכים אלה כדי לגדל דמות אדם. אזרח. חדרר הרגשת האחות היהודית - פירוטו שהוא יהיה המטבר של ישראל. על המדינה לדאוג לכל הדברים האלה. יש לי נסיון חסוב בטטח זה וכבר בראשית מלחמת העולם עמדתי על כך בכינוס מורים אחד.

(2) הבחינה כלכלית-משקית - אני מבקט שליחה את אחזור על דברים שאמרתי אותם בהזדמנויות אחרות. אולם אינני נלאה מלחזור ולומר אותם. בראוני להזכיר כאן, כי למדנו שלהיות מדינה עצמאית מבחינה משקית-כלכלית זהו דבר קשה. וזאת מטעה פשוט. במשך אלמנים שנות גלות היינו רגילים לחיות ולהכנס כין הנקבוביות והחללים שהיו במשק האחר. כין השכרות הכלכליות השונות. הכלכלה שלנו כיהודים וכעת, המטק שלנו היה ליד זה של אחרים - כך התפרנסנו. זו לנו הפעם הראשונה שאנו חייבים לעמוד בעם ברשות עצמו מבחינה משקית-כלכלית. אנו צריכים לכלכל את מטקנו ככוהותנו אנו. עד כה עזרה לנו רבות יהדות הגולה - אני כופר בכך שהם עזרו רק לקיבוץ גלויות - אף אנו נהננו מכך ובצורה זו יכולנו להחזיק את רמת החיים שלנו. אבל מצב זה אינו יכול להמסך לאורך ימים. עלינו לסגור את סידרי החיים מן היסוד. אבל זאת לא נוכל לעשות על-ידי-כך שאנו נטיף לעבודה ונלמד עבודה - עם כל הערכתי לכיסוס אידיאולוגי - הרי ידוע לכם שקל יותר לסלוח אחרים לעבודה מאשר לעבוד לבד. עלינו לבנות את בית-הספר בצורה כזו שיהיו בו מספר טעות למלאכה וחקלאות. בתכנית הלימודית בה אני מטפל עתה הנני מכניס בביתו העליונה 4 טעות חקלאות ו-2 טעות מלאכה ואל יגידו לי שאני מנטל חורה, כי כל חורה שאין עמה מלאכה סופה שהיא בטלה. אלה הם יסודות חינוך. אנו חייבים ללמד לא רק חקלאות ומלאכה, אלא לחנך לחלוציות ונכונות של כל אדם לאהוב את העבודה. טולסטוי אמר, כי החנאי להצלחה פדגוגית הוא בכך שהילד ילמד חשבון. למשל, לא כדי לפתור סאלות, אלא כדי לראות את העולם בצורה אחרת. לכן כל מורה צריך להעלות את הלימודים ולגול את צעיף התעלומה מן העולם - זו בעיה של הרואה. כאשר מלמדים סיפור, מרוממית את נפשו של הילד ומפניב את חשומתו לכו למלאכה. לכן המדינה קטורה בכך. אין זה תפקיד בלבד, זו הרגשת היעוד - אלה הן תכונות של חלוציות ובלעדיתן לא ניישב את הנגב. הצלחנו כאן בחקלאות יותר מאשר בכל מקום אחר עקב הרגשת היעוד החלוצי. הורדה המתח החלוצי מעמיד בפנינו סאלה רצינית ביותר. קיים עתה תהליך בקרב יעודות רוסייה וגם ארצות-הברית, תהליך זה החל כסוף המאה הי'ט ובראשית המאה ה-כ' - אותה טעה נמצאו רבים בעבודה, אבל הם עזבוה ופנו ללימודים גבוהים.

(3) הבחינה מדינית-בטחונית - על בחינה זו אין צורך לדבר, אבל ברור לכל, כי עתידנו חלוי באיכות האדם מישראל. אנו מוקפים אויבים ואיננו יודעים אימתי יצאו נגדנו, אם בעוד 5 שנים, או בעוד חודש - יש לדאוג לכך ולהכין את הדרך. סלוטת הדברית הדרוטיב הם איתנות נפשית, כושר מכני ועצמאות איטלקטואלית ומוסרית. - לכך צריך להיות מכוון כל הלימוד. יש ללמד את התלמידים יסודות המדע בכל בית-ספר ולתת ידיעה גדולה יותר במדע הריאלי. החינוך לאיתנות נפשית של דמות האדם, של

11.2.1953

הרצאת טר החינוך והתרבות
על החינוך הממלכתי.

ב. צ. דינור;

האזרח צריך להיות מכורן לנכונות לקבל את חוקי המדינה, כי אין היא יכולה להתקיים אם יהיה עליה להקפיד ליר כל אזרח שומר. לדאבוננו קשה להגיד שהרגשתו של האזרח עומדת על אותה דרגה שהיתה צריכה לעמוד. אבל זאת יכול לתת בית-הספר, כי הוא התא הראשון של המדינה אשר עליו להנחיל את יסודות האזרחות וכוסר טכני - דבריה אלה מחייבים לימוד. אלה הם מינימות העקרונות הדרושים לנו לחלוציות, לעבודה, לערכי ישראל ולחינוך אזרחי.

כיצד תרגשת תכנית לימודים זו למעשה?

הוועדה שהקימותי לעיבוד תכנית הלימודים גמרה את עבודתה והגישה לי תכנית לימודים ל-8 כיתות. עתה קיימות שתי ועדות הבודקות תכנית זו מחדש לאור העקרונות. בוועדות אלה משתתפים נציגים מכל הזרמים. ועדה אחת בודקת את תכנית הלימודים לכיתות א-ד' והוועדה השנייה - כיתות ה' - ח'! אנו בודקים כל מקצוע. נחתה הוראה שהתכנית תבנה בשלוש מחלקות. תחילה יבואו ההיסטוריה - התכנית תגדיר מה אנו דורשים שהתלמיד ירכוש בסוף כל שנת לימודים. למשל בכיתה א' אנו דורשים שהוא ידע לקרוא ולכתוב. עליו לא רק ללמוד את הדברים, אלא עליו לדעת נניח בסוף כיתה מסוימת לכתוב מכתב לכתוב דיון-וחשבון; בסוף כיתה ה' עליו לדעת להרצות בהיסטוריה ולענות על מספר שאלות כגון כיצד התפזרו היהודים בעולם. כיצד שמרו על עצמם. יש לכרוך את כל לימוד ההיסטוריה בצורה כזו שהתלמיד ידע להשיב על מספר שאלות שעליהן יודע להשיב כל יהודי משכיל. כן הדבר לגבי ערכי ישראל ולימודי החשבון - עליו לדעת למדוד דברים. אשר ללימודי המלאכה - על התלמיד לדעת לעשות כסא, שולחן ולהשתמש במכונות הקטורות בכך.

אשר לחומר הלימודים - הוא יהיה רחב.

נניח, אם התלמיד לומד עברית, הרי ישנה ספרות קלאסית שממנה הוא יכול ללמוד עברית ספרות יפה ומקבל מושג על החסידות לפי סיפורי י. ל. פרץ. שאל אותי אחד המורים ואמר, את הוא ירצה ללמד את החסידות לפי מכתבים של חב"ד. אמרתי, כי יש לקחת חסיד אמיתי ואת זאת אפשר למצוא אצל רבי שניאור זלמן מלאדי. לדעתי, אין חומר זה פחות סיפורתי או פחות בעל ערך מחומר אחר. נניח, את תכנית הלימודים קובעת, כי יש ללמד 10 סיפורים משל י. ל. פרץ ומורה אחד אומר, כי הוא מוותר על כל הסיפורים האלה ולוקח סיפור אחד בלבד - אם לא למעלה מזה - ורצה ללמד את המכתבים של "חפץ חיים" - הרי גם בצורה זו ידעו התלמידים עברית. בתכנית הלימודים יהיו כל הקטעים הספרותיים הרצויים ביותר ואפשר יהיה לגרון בהם. כלומר, כל בית-ספר יוכל לבחור לו את המינימות ההכרחיים ובשאר - יוכל לגרון, כי המורה תושג. למשל בהיסטוריה - הרי אי-אפשר ללמד את כל ההיסטוריה ואנו מלמדים את החשוב ביותר. אבל יש למשל היסטוריונים שאינם מחטיבים עובדות מסוימות ואחרים - כן. ירסיפוס מלודיוס אמר, כי בזמנו בירושלים היו 6,000 משפחות מחוסרות עבודה - דבר זה השפיע על המצב כלומר, כאן ישנו ערך העבודה. דובנוב-בכתביו אינו מחטיב את ישיבת רולוז'ין ולערמת זאת ישנה דבריה רבים אחרים הנזכרים בכתביו. אין הוא מעריך עובדות רבות ומפלגות שונות. אבל הוא מעריך מפלגת העם או קבוצה דמוקראטית. על-כן ילמדו בכיתת-ספר אחד על הזרמים בתולדות העבודה וכבית-ספר אחר - על תולדות לימוד החורה במאה ה-19. בחי-הספר הדתיים יצטרכו לדעת להשיב על מינימות שאלות כטסת זה שהן חובה. אולם באיזה דרך ייעשה הדבר ואיזה עבודות יש להכין - כאן יינתן חופש. התעכבתי על דברים אלה, כי כאן באים לידי ביטוי ההכדלים הללו. בחומר הלימודים יצויין המינימום הדרוש וכן רשימת ספרי הקריאה שממליצים עליהם. ברור, כי אין חובה לקרוא את כל הספרים, אלא יש לבחור מספר מסוימים, אבל תידרש מהן החטובה לאותו מינימום החובה.

11.2.1953

הוצאת שר החינוך והתרבות
על החינוך הממלכתי.

ב. צ. גינור:

החלק השלישי של התכנית יכול הנחיות למורה על דרך הלימודים ושיטת החינוך - יש בכך דבריהם עקרוניים לדעתו יש להטיל חובה על כל בית-ספר בארץ להנהיג שיטת עבודה עצמית של החלמידים כבר בכיתה ג'. לכך יש צורך בספריות מחאימות. יש לזכור כי גם ב"חדר" למדנו באורה זו - שיטה זו יצרה את דמות האדם בישראל כי הוא יכול היה לחשוב באופן עצמאי ואצלנו נוהגים להרכיב חורה בלבד. החל מכיתה ג' צריכה להיות שעה של עבודה עצמית. אפשר לחלק שעה זו לשתי חצאי שעות. בכיתה ה' יש לתח משעה עד שעתילת - עבודה עצמית. ארחה שעה יושבים המורים בבית-הספר ואינם מלמדים. מטרת כך אני דורש שכל מורה ימצא בבית-הספר 35 שעות בשבוע. ההנחיות תדפסנה באופן מיוחד ותהיינה מוטלות על כל בית-ספר ללא יוצא מן הכלל. כי הדבר קטור בתכנית הלימודים - זה ענין לשיטת החינוך. לא יהיה בלך מטרת חובה כי אנר רוצים לתח חופש מסויים למורה והדבר ייעשה בפיקוחנו. ההנחיות תאמרנה כי יש לעשות כך וכך - שיעורי העבודה העצמית הם חובה. אבל אם יהיה מורה שיגידו כי בנושא זה הוא רוצה להתחיל אחרת מאשר כחוב בהנחיות - אין זה ענינו. הדרישה היא ביחס להישגים וההנחיות הקטורות בהישגים הן חובה והאחרות - חופשיות.

הסעיף השלישי בקרי היסוד של הממשלה הוא: הכנת חינוך דתי לכל ילדי ההורים הרוצים בכך. יוקם בית-ספר ממלכתי-דתי. פירוט הדבר: בית-ספר שבחורף תכנית לימודיו בהורו שלו בסדריו בהרכב מוריו ומנהליו יבטיח את חינוכם הדתי של תלמידיו. יש לומר מראש כי אין בכורונתנו להטיל חובה של מתן חינוך דתי כפי שאני חושב. אלא כפי שאנטי הדת חושבים. כיצד יתבטא הדבר בתכנית הלימודים של בית-הספר הממלכתי-הדתי? שם יוגברו לימודי הקודש בהתאם לתכנית הלימודים של שתי הוועדות. נניח תהיה רשימה ספרים שעל-פיהם יש ללמוד עברית ובית-הספר הדתי ירצה ללמד עברית לפי זאב יעבץ - לא אכריח אותו ללמוד לפי: ל. פרץ. אבל ביאליק, למשל, הוא נכס האומה ויש בלימודו חשיבות מרובה - על כך אין לוותר. עצם ידועתו של מסודר זה קטור בהישגים. אף א. ד. גורדון צריך להיות ביסוד כל חינוך ויש ללמד אותו בכל בתי-הספר. מטרת שכתביו הם בעלי ערך אנושי ומוסרי גדול. את א. ד. גורדון וביאליק צריכים ללמד במסגרת מינימום החובה. כשת סרוצה אני להכניס עתה לימוד פרקים של הרמב"ם ועתה עושים נסיונות בקטור לכך לראות כיצד נקלט לימוד זה - אף הוא צריך להיות במסגרת החובה. שאר הלימודים ובחירת החומר - במסגרת הגיוון. אם בבתי-הספר הממלכתיים-הדתיים ילמדו חומש ורש"י - אף זה מועיל לידיעת הלטרון העברית. כי רש"י כתב עברית טובה. דברים אלה אינם במסגרת החובה. דורש אני הישגים שהזכרתי. אולם כל יתר הדברים הנמצאים במסגרת הערכים - הרי חינוח אפסרות במסגרת תכנית הלימודים לבחור יצירות שונות שיהיו לפי רוח בית-הספר ויחד עם זאת יגטימו את מינימום החובה. אם בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים ירצו ללמד מספר שעות גדול יותר, למשל תלמוד - הם יכולים לעשות זאת ובלבד שישיגו את ההישגים הדרושים. אפשר יהיה להכניס שעות אחרות מכסימום עד 25% מסעות הלימודים.

הפיקוח על החינוך הדתי - חוקם מועצה שיהיה עליה לפקח על אופיו הדתי של בית-הספר הממלכתי-דתי. בדרך כלל כל הסדרים הנהוגים בבתי-הספר הממלכתיים והמה במסגרת החובה יונהגו גם בבתי-הספר הממלכתיים - דתיים. כי כולם נמצאים במסגרת בתי-הספר הממלכתיים. מועצה זו מקבלת את מרותו של מטרד החינוך והתרבות. תפקידה יהיה לסמור על כך שהמורים המנהלים והפיקוח יהיו דתיים. מועצה זו תרכיב מ-14 חברים אשר שנים מהם יתמנו על-ידי שר החינוך והתרבות. כלומר יכול אני למנות אנשים שאני ארצה בהם; לאחר מכן יציע מטרד הדתות רשימה של 12 איש אשר ממנה כותר אני רק 6; ארגון המורים הדתיים יציעו רשימה של 6 איש ומהם כותר אני רק 3; החברים הדתיים בוועד החינוך של המדינה יציעו 3 מחוך חבריהם. אם אחד מחברי המועצה לחינוך דתי ימצא, כי פסלו אדם שלא דרוקא מטעמים דתיים - הוא יכול להגיש ערעור אשר יבוא לדיון מסותוף

ונשים

הרועדה לחינוך ותרבות
11.2.1953

דרכי הדיון בהצעת שר
החינוך והתרבות.

ב. דרכי הדיון בהצעת שר החינוך והתרבות:

א. רימלט:

הבינתי מדברי השר, כי הוא ביקש שלא להתווכח על הרצאתו. אולם אני מניח, כי

אין בקשה זו כוללת גם שאלות?

היו"ר ט. פרסיץ:

ברצוני להודות לשר החינוך והתרבות על הרצאתו המקיפה ורוצה לחלוץ על דעתו בדברי הפתיחה. הוא יצא מתוך הנחה, כי ועדת הכנסת יכולה לספק בעניינים שונים לאחר שכל הכירוריה נגמרו. אולם ידוע למשל, כי ועדת הכספים מבררת עניינים. טרם שהממשלה מקבלת החלטה בקשר להם, כדי לתת אפשרות לממשלה להכנות על דברים אלה. לגבי הרועדה לחינוך והתרבות שאלת החינוך הממלכתי היא שאלת השאלות. לא ייתכן כי אנר נשמע אינפורמאציה והרצאות ואחר-כך נמסור לרועדה ממלכתית או לאנטי ציבור של מפלגה זו או אחרת. להחיות לממשלה את דרכה. על-כן בצורתא הרשות והחובה עלינו לספק בעניינים אלה, מטרם כן לא ארכל לקבל את הצעת השר ואבקש את חברי הרועדה לתמוך בהצעתו ולקיים דיון בשאלה, כי ישנה דבריה רבים סתומים שיט להכהיר אותם ולכרוך את הבעיות לכל פרטיהן.

י. סמילנסקי:

ברצוני להתנגד להצעה זו, כי עדיין אין בפנינו כל נושא שאפשר יהיה לדון בו.

הדברים באים בפני הרועדה כאשר מביאים חוק, או כאשר מביאים נושא מוגדר וכתוב על סעיפיו השונים - על כך יכולה הרועדה לעבוד ולסח כן היא בנויה. לרועדה יש זכות לדון בכל דבר, ולא יכול להיות כל חוק, אלא אם כן עבר את הרועדה.

שמענו עתה אינפורמאציה כללית על מה שעומד מטרד החינוך והתרבות לעשות; השר אמר, כי הוא נועץ עדיין בשאלות שונות והן טרם לבשר את צורתן הסופית. לכן יש מקום לשאלות ולהערות כלליות. אבל להכנס לגומרו של ענין ולדון בו - עדיין מוקדם, כי מה נעשה אחר-כך. כאשר חוק זה יבוא לקריאתו הראשונה - נשמיע את הדברים אשר לרועדה הכספים - אין הדוגמה דומה לרועדה שלנו.

לכן אני מציע, כי עתה נשאל שאלות ונעיר הערות כלליות לענין כולו. אבל לקבוע עמדה וסיכום לדיון זה - עדיין מוקדם, כי הענין טרם בטל.

א. רימלט:

מאחר שיטנן הערכות שונות לאלה המבקשים לדון ולאלה המבקשים שלא לדון - הייתי מציע

שידברו שנית בעד קיום הדיון ושנים נגד.

ה ח ל ט ה:

לקבל את הצעתו של חבר הכנסת רימלט.

א. רזיאל-נאור:

ברצוני לדבר בעד קיום הדיון, מדוע חוטבת אני, כי יש לקיים דיון זה. שר החינוך והתרבות יצא מתוך נקודת ראות שבקרי היסוד של הממשלה ישנו סעיף המדבר על ביטול הזרמים והקמת חינוך ממלכתי. עצת העובדה שמביאים את קרי היסוד של הממשלה לכנסת ומעמידים אותה להצבעה בכנסת קובעים בכך, כי העניינים הנכללים בהם מוגשים לכנסת. ואין הדברים כפי שאמר חבר הכנסת סמילנסקי לא מוגדרים ועדיין לא לבשר את צורתם הסופית. מטרם שאם הדברים מוגדרים בקרי היסוד שהכנסת ראתה אותם כדבר החיוני ביותר ושמעה דבריהם את יש לקבל אותם או לדחות - הרי הדבר הוא כחומר העניינים המסוריה לכנסת.

11.2.1953

דרכי הדיון בהוצאת שר

החינוך והתרבות.

בעיות הספר העברי.

א. רזיאל-נאור:

מאחר שבקצת החינוך אף היא נכללה כחומר
הקנינים המטורית לכנסת והיא בעיה כל-כך חריפה וכל-כך חמורה בארץ - הרי
היא איננה יכולה להיות נידונה ונפתרת ללא השתתפותה של הוועדה
לחינוך ותרבות ואינה יכולה להיות מובאה בפני הוועדה רק בצורתה המגובשת
- בצורת חוק שאפשר לטנות בו משהו פה ושם, אבל במהותו הוא נשאר אותו
החוק. אם אנו נמתינן עד אשר כל ההתייעצויות הגמולנה והדברים יובאו בצורתם
המגובשת - לא נוכל לטנות הרבה ולהועיל לפתרון הבעיה.

מאחר שהבעיה העומדת בפנינו היא כה חשובה
וחמורה מותר לחברי הוועדה לעסוק בה ולהסתחף בהתייעצויות הללו. כטמ שלא
ייתכן, כי המדיניות הכלכלית חורעץ בגופים שונים זולה ועדת הכספים
ותביא את העניין רק להצבעה. המדיניות הכלכלית נרעצת בוועדת הכספים
ומגבשת את הדברים. על-כן אני מציעה, כי אנו נפתח עתה ברויכות לגופם
של הדברים מטרת שחובה על הוועדה ליתן את דעתה על דיון זה ליסודו ולעומקו.

א. סמילנסקי:
לא אמרתי, כי דיון זה איננו חשוב ואיננו
נכבד. דיון זה הוא חשוב והמעשה הוא יסודי
ושייך למעשי היסוד של המדינה. אינני מתנגד לכך שחברי הוועדה יביעו את
דעותיהם באופן כללי ויטאלו שאלות בקשר לדברי-השר. אולם אני מתנגד
שהוועדה בסיוע הדיון תקבל סיכום מסוימת. אין לי דבר נגד את כל אחד
מחברי הוועדה רוצה לומר את דעתו, כלומר, אין לי דבר נגד ריכות מוקדם.
אבל מתנגד אני לרויכות מוקדם המסתכת בסיכום.

א. רימלט:
נדמה לי, כי אין ניגודי דעות בין חבר
הכנסת סמילנסקי ובניני. הוא מתנגד לכך
שהוועדה ולא חברי הוועדה, אלא הוועדה לא תקבל כל סיכום - אני מבין
את דעתו. הרבאור בפנינו דברים יסודיים ואפילו מהמכניזם המסנים דברים
רבים. לכן ניתנת הרשות גם לוועדה להחליף דעות, ליעץ לשר החינוך
והתרבות כדי לשכנעו. כאשר הדברים יתגבשו וירבאו בפנינו בצורת חוק -
נוכל לקבל סיכום. ברור, כי אין עתה מקום להחלטה מסכמת. יש מקום רק
לשאלות, בירורים והתנגדויות, אבל לא להחלטה.

היר"ר ט. פרסיץ: אנו נקיימה דיון זה ביום ד' הבא.

ה ח ל ט ה:

יש מקום בדיון זה לשאלות ובירורים,
אבל לא להחלטה מסכמת. - דיון זה
יתקיים ביום ד' הבא.

ג. בעירת הספר העברי:

היר"ר ט. פרסיץ:
אחמל התחלנו לדון בעיות הספר העברי. אף
נבחרה ועדת משנה שמתפקידה לחקור בעיות אלו
ולהביאן בפני מליאת הוועדה. אמט נפגשה הוועדה כדי להחליט על דרכי
עבודתה. אותה שעה אמר לי שר החינוך והתרבות, כי הוא עומד לקבוע או
כבר קבע ועדת חקירה לכל הבעיה הזו. עץ אותה שעה אי-אפשר היה לכרז את
העניין. אולם הייתי רוצה, כי אנו נשמע עתה מה עושה השר בעניין זה.

הי"ר ט. פרטיץ:

הקליחי בקיה זו על סדר-יזמה של הורעדה
לא רק מסרה שחברת הכנסת אברי העלתה בקיה זו כמחש מישיבות הורעדה, אלא
בה מסרה שנתקלימה במסיבות מוזרות ישיבה מטעם משרד החינוך והתרבות
במשרד החינוך ובהנהלת אחת ממקידי המשרד. בישיבה זו השתתפו באי-כוח
התאחדות המו"ליט, אגודת הסופרים ויושבת-ראש הורעדה לחינוך ותרבות.
הוריכות שם היה לה ער ומורו עד שהוכרחה להודיע, כי מאחר שבקיה
זו היא בה חמורה וקמדה ככל לדיון בורעדה לחינוך ותרבות עוד בכנסת
הראשונה וגם בכנסת השניה והועלתה על-ידי חברת הכנסת אברי יש להביא
ענין זה לסדר-יזמה של הורעדה. הודעתי על כך לשר החינוך והתרבות למנהל
הכללי של המשרד ולמנכ"ל המנהל הכללי - דוקטור אבידור, **וכן לכל צמח**
המנגנון של משרד החינוך והתרבות שנוכחו באותה ישיבה. נדמה לי, כי
אין דרך אחרת, אלא לקחת ולהסדיר ענין זה באורה אחרת מכפי שהיא קיים
כיום. לפתח למעתי מפי שר החינוך והתרבות, כי הוא קומד למנרת ועדת
חקירה. מאחר שהיו ענין בה חשוד ונמצא כמטאדיה זו מרמב היה
כי הוא יתברר וילוכן בורעדה פרלמנטאריה והמלאכותיה ירבהו בפני משרד
החינוך והתרבות. הלינוני יודעת מהם הקרית לעבודת הורעדה הזו, והלינוני
יודעת עליה כל דבר. על-כן ביקשתי את שר החינוך והתרבות למסור לנו
פרטים על כך. ייתכן והנו רוחים את המקידנו שונה מזה שהשר רואה אותו.
לאחר שנשמע את דברי השר, יהיה עלינו להחליט את אשר יש לעשות בשאלה זו,
כי אין אורך לקיים שתי ועדות באותה שעה.

ב. א. דינור:

הודעתי על קירמה של ועדת חקירה זו במליאת
הכנסת. היה זה יזמייה לפני קירם
ישיבת הורעדה האיבורית. טרה הקלימתי ועדה זו מטרה שהיו קשיים שונים
בהרכב הורעדה, כי רציתי שבראש הורעדה יקמוד שופט עליון. על-כן הייתי
אריך לבוא בדבריה עם שר המשפטים. איטורה של ועדה זו אריך לבוא בפני
הממשלה.

זה שנה שאני מחלבט בבקיה הספר העברי
היו אצלי 5 מקמיה **המו"ליט** והקיימתי שלוש ועדות. ועדה אחת הוקמה למי
הצעתי במשרד מסחר ותעסיה; לאחר מכן הקיה משרד מסחר ותעסיה ועדה בראשות
סגן המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות - דוקטור אבידור, ודבר טרם
זו. יסנת איטרסאנמיה רכיה בטוח זה, לא רק המו"ליט עצמה, אלא ישנן
בקיות של יבואני הספרים, מוכרי הספרים ומפיצי הספר העברי. לאחר עלון
ראיתי, כי אין לי אורך בורעדה משנה של הכנסת, אלא בורעדה מטעם
השלטון שתחקור את הבקיה ותכיה כפני משרד החינוך והתרבות המלצות מברוסטרה
ומאירות עיניים ולא פרלימית. תפקידה של הורעדה יהיה לחקור מהן הסיבות
לירידת חמוצה הספר העברי, האם הסיבה **העיקרית** היא החקירות באיזה
מידה מושפע המחיר מהמכס והמסיה, מהם הירווייה של המו"ליט, באיזה אורה
יש להפיץ את הספר העברי ומה ממליצה הורעדה בפני הממשלה לעשות כטוח זה?
הורעדה מקודת עתה את כל הבקיות האלה ותמציה דעה מוחמכת ומברוססת ולא תכיה
המלצות בינייה. **אף מעמיד** את המשרד לרשות ועדה זו. נרמחתי לדעת, כי אין
דרך אחרת, אלא להקים ועדה זו ועל כך גם הודעתי במליאת הכנסת.

לכן אני מציע, כי ועדת משנה זו תכחרה
הורעדה לחינוך ותרבות תדון על המלצות ועדת החקירה.

הי"ר ט. פרטיץ:

ברצוני להזכיר נשכחות. בכנסת הראשונה
הרבה שאלת העתונות. אותה שעה מינתה
הכנסת ועדה מטוחפת לורעדה הכספית, ועדה האלכלה והורעדה לחינוך ותרבות.
ועדה מטוחפת זו הייתה צריכה להביא את המלצותיה בפני הכנסת. בראש הורעדה
עמד חבר הכנסת פרודר. ועדה זו עשתה אותה העבודה שהיה רוצה שר החינוך
והתרבות למסור לוועדת החקירה. כנראה נשמרו מזכורנו של השר בקיות נוספות
שיש לעמוד עליהן כגון: מה מטפיע על אי-תפוצתו של הספר העברי? ארלת
שאלה זו ברורה למדי, כי מה מטפיע היות על אי-תפוצתו הטכסטיל ודבריה
אחרים. יש לרנות את בקשר לטפר העברי ישנה טיבה מיוחדת לאי-תפוצתו.

היר"ר ט. פרסיץ:

קיימת "ויצעקו" גדול לגבי הספר הלוועזי האת הספר הלוועזי המוכא בכמות מסוימת כלומר יבואו הוא המספיק על אי-התוצאה הספר העברי. כידוע המצב הכלכלי הוא כזה שאין התרומה מצויה נכיס. ישנן כמה בעיות להחיקרותו של הספר העברי הקטורות בשורה של סיבות אחרות אשר שר החינוך והתרבות לא עמד עליהן. בעיה זו הטבה לבעיה ציבורית, מדוע לא יינתן לוועדה לחינוך ותרבות של הכנסת לברר את הדברים. אם יש צורך לוועדה מסנה זו מיטהר מוועדת הכסמים או מוועדת הכלכלה - מדוע שלא לעשות זאת. אתם חושבים **כי יש לדון בבעיה זו לאחר סוועדת** החקירה הממשלתית וגמור את עבודתה - ענין אחר הוא. אבל אין להטקוט את הדעת הציבורית על-ידי-כך שטמנים ועדת מחקר בטעה שהבעיות נראות לעין רכל אחד המצוי אצל בעיות אלה יודע אותן.

י. סמילנסקי:

למעשה אני הוא שהצעתי הקמת ועדת מסנה זו מבלי לדעת, כי אנו עושים משהו כפול. על-כן אני מציע שהוועדה תציע את שאלותיה ונושאי ההתענינות לאותה הוועדה אשר הטר הקימת אותה. נוסף לכך יש להציע לשר, כי מתוך הוועדה לחינוך ותרבות עצמה יצורף מספר חברים שיוכלו להיות לעזר לוועדת החקירה. כן תביא ועדת החקירה במימיה את עבודתה את הדברים בפני הוועדה לחינוך ותרבות דומני, כי כדרך זו איננו מחטיאים את המטרה, כי הוועדה תוכל לסאפל שאלות ולקבל עליהן תשובה.

א. רזיאל-נאור:

לדעתי, יש להבדל עקרונות בסימט עבודתה של הכנסת לכלן שיטות עבודה אחרות. על-כן אין הכנסת יכולה לרווח ולא לרוץ בנושאים שהיא מתעניינת בהם מסוג שיטת התעניינות דומה לכך בממשלה. בעיית הספר העברי חשובה לוועדה לחינוך ותרבות של הכנסת וסמוך כך יש לטפל בבעיה זו ולהקל עליה, ובעיקר מאחר שוועדה של הכנסת כבר דנה בכך והגיעה למסקנות מסוימות. על-כן יש אולי לתאם את עבודת שתי הוועדות הללו. אבל אין הוועדה אשר הטר טיבה אותה יכולה לכרא במקום הוועדה לחינוך ותרבות של הכנסת.

היר"ר ט. פרסיץ:

מאחר שהטר אמר, כי הדברים יובאו בפני הוועדה לחינוך ותרבות אינני רואה מקום לוועדה המסנה. כראוני רק לבקש שוועדת חקירה זו תטפל בבעיה זו כמרץ ובמהירות הגדולה ביותר.

ה ח ל ט ה:

לקבל את הצעותיו של חבר הכנסת סמילנסקי, ולמנות את חברי הכנסת פרסיץ וסמילנסקי כחברי ועדת מסנה זו.

ב. א. דינור:

אינני מתנגד לכך שוועדת המסנה תביא בפני ועדת החקירה את השאלות המעניינות אותה. אבל אין מקום לטתי ועדות שתחקרנה בעיה זו.

היר"ר ט. פרסיץ:

עלינו לעבוד עתה את ההמלצות בקטר לחינוך חקלאי, מקצועי וחינוכי, בעיסוק חשובים הדברים לקראת הדיונים בתקציב. על-כן הייתי מציעה, כי אננו לא נקיים ביום ג' הבא ישיבת מליאת הוועדה, ונקיים ישיבה של ועדת המסנה להכנת המלצות אלה.

ה ח ל ט ה:

לקבל את הצעתה של ירסכה-ראט הוועדה.

היר"ר ט. פרסיץ:

אתרל מימנו בוועדת המסנה את עיבוד החוק למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע. נשלח אותו לבאי-כוח טלוטח מוסדות המדע, כדי לקבל את הערותיהם האחרונות ולמען יצירה אוירה טובה סביב החוק. אני מקוה, כי בעוד שבועיים נוכל להביאו למליאת הכנסת. הישיבה נועלה בטעה 10.45.